

DOI: 10.15276/EJ.01.2026.9
DOI: 10.5281/zenodo.19646040
UDC: 332.1:334.012.64
JEL: R11, L26, Q01, H70

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДО-ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

MAIN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY-ORIENTED ENTERPRISES

Vadim O. Savchenko
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0003-5589-3328
Email: vatscoms@gmail.com

Received 05.12.2025

Савченко В.О. Основні тенденції розвитку громадо-орієнтованих підприємств. Науково-методична стаття.

У статті обґрунтовано доцільність перенесення аналізу розвитку підприємств на рівень територіальних громад для точнішого врахування локальних соціально-економічних потреб. Доведено, що великі містоутворюючі підприємства не належать до громадо-орієнтованих через специфіку їх інституційної взаємодії з територією. Обґрунтовано виключення екологічно небезпечних галузей із цієї категорії. Визначено ключовий критерій громадо-орієнтованості – здатність задовольняти потреби громади. Встановлено, що найбільш релевантними є виробничі, будівельні та інфраструктурні види діяльності. Показано нерівномірність економічного відновлення у 2025 році. Доведено важливість розвитку таких підприємств для стійкості громад і необхідність формування сприятливого інституційного середовища.

Ключові слова: громадо-орієнтовані підприємства, територіальні громади, місцевий економічний розвиток, сталлий розвиток; підприємництво, інституційне середовище, соціально-економічна стійкість, види економічної діяльності, регіональна економіка, публічне управління

Savchenko V.O. Main Trends in The Development of Community-Oriented Enterprises. Scientific and methodical article.

The article substantiates the feasibility of shifting the analysis of enterprise development to the level of territorial communities to better reflect local socio-economic needs. It is proven that large city-forming enterprises cannot be classified as community-oriented due to the specific nature of their institutional interaction with the territory. The exclusion of environmentally hazardous industries is justified. The key criterion of community orientation is defined as the ability to meet community needs. The most relevant activities include production, construction, and infrastructure. Uneven economic recovery in 2025 is identified. The importance of such enterprises for community resilience and the need for a supportive institutional environment are emphasized.

Keywords: community-oriented enterprises, territorial communities, local economic development, sustainable development, entrepreneurship, institutional environment, socio-economic resilience, economic activities, regional economy, public governance

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується суттєвим посиленням дестабілізаційних факторів, зумовлених воєнними діями та масштабними міграційними процесами, зокрема зростанням кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зазначені обставини об'єктивно актуалізують необхідність активізації соціально орієнтованих ініціатив та посилення ролі підприємницького сектору у вирішенні суспільно значущих проблем [8]. За офіційними даними, станом на 22 жовтня 2024 року в Україні зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб, що формує значний запит на інституційну підтримку з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток громадо-орієнтованих підприємств як суб'єктів, здатних поєднувати економічну ефективність із соціальною відповідальністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблематика функціонування підприємств в Україні є предметом наукових досліджень у різних теоретико-методологічних площинах. Зокрема, Л.А. Перетятко аналізує тенденції розвитку підприємств крізь призму бізнес-демографії, тоді як С.О. Пермінова, В.В. Кравчук та С.І. Воробйова зосереджують увагу на особливостях функціонування підприємств в умовах нестабільного бізнес-середовища. Питання розвитку малого та середнього підприємництва ґрунтовно висвітлено у працях вітчизняних науковців, зокрема З. Варналія, Б. Данилишина, О. Диканя, Л. Кузнецової, С. Реверчука, Р. Мірошника, У. Прокоп'євої, Л. Яценко та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження

Водночас важливе значення для емпіричних досліджень має статистична база, сформована органами державної статистики. У цьому контексті актуалізується питання вдосконалення методологічних підходів до формування та оприлюднення статистичних даних щодо діяльності підприємств, що безпосередньо впливає на якість наукових висновків та обґрунтованість управлінських рішень.

Функціонування підприємств в Україні відбувається в умовах підвищеної турбулентності економічного середовища. Сукупний вплив зовнішніх (волатильність цін на енергоносії, трансформація глобальних логістичних ланцюгів, зміни умов міжнародної торгівлі) та внутрішніх факторів (воєнні дії,

дефіцит трудових ресурсів, інфляційні процеси, енергетичні обмеження) зумовлює виникнення критичних станів у діяльності суб'єктів господарювання.

З метою ідентифікації тенденцій розвитку громадо-орієнтованих підприємств доцільним є проведення порівняльного аналізу динаміки функціонування підприємств в Україні у довоєнний період (до 2022 року) та в умовах воєнного стану (2024-2025 рр.), із виокремленням тих суб'єктів, які потенційно відповідають критеріям громадо-орієнтованості.

Таблиця 1. Нормативні засади групування підприємств в Україні

Показники	Мікро	Малі	Середні	Великі
Господарський кодекс України, стаття 55				
Кількість працівників (середня кількість працівників за звітний період (календарний рік))	Не більше 10 осіб	Не більше 50 осіб	Підприємства, які не підпадають під наведені критерії	Перевищує 250 осіб
Річний дохід	Не перевищує суму, еквівалентну 2 млн євро	Не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро		Перевищує суму, еквівалентну 50 млн євро
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 2				
Балансова вартість активів	до 350 тисяч євро включно	до 4 мільйонів євро включно	до 20 мільйонів євро включно	понад 20 мільйонів євро
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	до 700 тисяч євро включно	до 8 мільйонів євро включно	до 40 мільйонів євро включно	понад 40 мільйонів євро
середня кількість працівників	до 10 осіб включно	до 50 осіб включно	до 250 осіб включно	понад 250 осіб
Закон України «Про захист економічної конкуренції», стаття 1				
X	X	малий та середній підприємець - суб'єкт господарювання, дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній фінансовий рік чи вартість активів якого не перевищує суми, еквівалентної 500 тисячам євро ...	X	

Джерело: власна розробка автора

Відповідно до офіційного трактування, запропонованого Державною службою статистики України, суб'єкти малого підприємництва (як юридичні особи) визначаються як суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середньооблікова чисельність працівників за звітний період не перевищує 50 осіб, а обсяг річного валового доходу – встановленого граничного рівня [13]. Водночас аналіз нормативно-правових джерел свідчить про наявність розбіжностей у критеріях класифікації підприємств за розмірами, зокрема щодо граничних значень доходу.

Зазначені відмінності зумовлені цільовим призначенням відповідних нормативних актів, однак, на нашу думку, уніфікація критеріїв типологізації підприємств сприяла б підвищенню якості аналітичних досліджень та ефективності державної регуляторної політики. Додатковою проблемою є методологічні відмінності між українською та європейською практикою, зокрема відсутність в Україні підходу до визначення розміру бізнесу на основі консолідованої звітності, що призводить до викривлення структури підприємницького сектору (завищення частки МСП та заниження частки великого бізнесу) [12].

У структурі національної економіки великі підприємства відіграють ключову роль як основні платники податків і суб'єкти, що функціонують у капіталомістких галузях (енергетика, металургія, агропромисловий комплекс тощо). За результатами аналітичних досліджень, найбільші підприємства формують значний обсяг сукупного доходу, що свідчить про їх визначальний вплив на макроекономічну стабільність [6].

Водночас малі та середні підприємства виконують переважно соціально-економічну функцію, забезпечуючи зайнятість населення, розвиток конкуренції та інноваційність економіки. Вони характеризуються високою адаптивністю до змін ринкового середовища, що особливо актуально в умовах кризових трансформацій [14]. Мікробізнес, у свою чергу, здебільшого виконує функцію самозайнятості населення.

Середні підприємства займають проміжне, але стратегічно важливе місце в економічній системі, виступаючи своєрідним «каркасом» економіки. Вони мають вищу стійкість порівняно з малими підприємствами, кращий доступ до фінансових ресурсів та здатність реалізовувати ефект масштабу. Емпіричні дослідження свідчать, що середній бізнес демонструє вищі темпи відновлення та ефективніше використовує виробничі потужності порівняно з іншими групами підприємств [12].

Загалом мікро-, малі та середні підприємства становлять основу економіки України, формуючи 99,98% від загальної кількості суб'єктів господарювання, забезпечуючи 74% зайнятості та створюючи 64%

доданої вартості [10]. Аналіз структури підприємницького сектору свідчить про відносну стабільність співвідношення між різними групами підприємств: частка великих підприємств є незначною (менше 0,2%), однак вони генерують близько 37% обсягів реалізації; середні підприємства (менше 5%) забезпечують понад 40% реалізації; малі підприємства (понад 95%) формують близько 20% обсягів реалізації.

Таблиця 2. Динаміка показників суб'єктів підприємництва, які працювали на території України впродовж 2014-2022 рр.

Рік	Усього, одиниць	Частка суб'єктів підприємництва, які працювали на території України в їх загальній кількості, %			Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами України в її загальному обсязі, %			Частка працівників, зайнятих на підприємствах у їх загальній чисельності, %		
		великі	середні	малі	великі	середні	малі	великі	середні	малі
2014	341 001	0,15	4,66	95,19	41,78	41,32	16,9	30,41	42,81	26,78
2015	343 440	0,12	4,43	95,45	39,8	42,04	18,16	29,01	44,22	26,77
2016	306 369	0,13	4,84	95,03	38,34	42,78	18,88	27,35	45,21	27,44
2017	338 256	0,12	4,42	95,47	38,01	42,77	19,23	26,85	44,61	28,54
2018	355 877	0,13	4,51	95,36	38,19	42,62	19,18	26,42	46,05	27,54
2019	380 597	0,14	4,66	95,20	37,67	43,24	19,09	25,10	47,64	27,26
2020	373 822	0,14	4,71	95,15	36,08	43,38	20,54	24,73	48,51	26,75
2021	370 834	0,16	4,72	95,12	37,75	43,33	18,92	25,79	46,43	27,77
2022	261 924	0,19	5,64	94,17	36,47	44,47	19,05	25,45	47,99	26,56

Джерело: власна розробка автора

Виявлені тенденції є типовими для більшості країн, оскільки малі підприємства виконують переважно соціальну та інноваційну функції, тоді як середні та великі – забезпечують економічну масштабність та ефективність. Водночас спостерігається тенденція до зростання частки великих підприємств за одночасного скорочення чисельності зайнятих у них, що пояснюється процесами автоматизації виробництва.

Варто також враховувати високу динамічність сектору малого бізнесу: за міжнародними оцінками, до 90% новостворених малих підприємств припиняють діяльність, причому значна їх частина – у перші роки функціонування. Це підвищує вимоги до стійкості та інституційної зрілості підприємств, особливо у контексті їх участі у реалізації громадо-орієнтованих ініціатив.

Таким чином, формування та розвиток громадо-орієнтованих підприємств передбачає наявність у суб'єкта господарювання достатнього рівня економічної стійкості, інституційної спроможності та позитивної ділової репутації, що забезпечує здатність до довгострокової реалізації соціально значущих проєктів та задоволення потреб територіальних громад. Розглянемо результати діяльності великих та середніх підприємств за даними Держстату (рис. 1). За січень-червень 2025р. великі та середні підприємства отримали позитивний фінансовий результат до оподаткування в розмірі 428,8 млрд грн. У січні-червні 2024р. цей показник також був позитивний і становив 491,2 млрд грн. Прибуток порівняно із січнем-червнем 2024р. зменшився на 10,3% і досяг 555,7 млрд грн. Збитки становили 126,9 млрд грн, що на 1,2% менше, ніж торік. Частка збиткових підприємств за січень-червень 2025р. не змінилась: 25,7%.

Інформацію щодо фінансових результатів діяльності підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності та за видами промислової діяльності наведено в додатках. Темпи зростання (зниження) прибутку та збитків у % до відповідного періоду попереднього року.

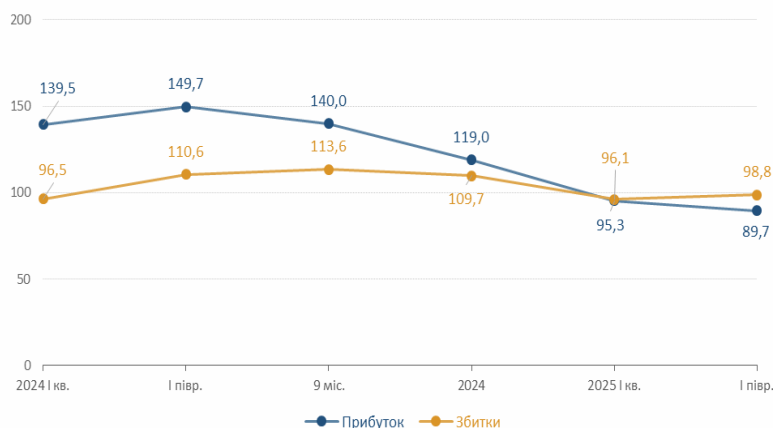

Рисунок 1. Результати діяльності великих та середніх підприємств за даними Держстату

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Усі регіони України, крім тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Фінансовий результат до оподаткування (прибуток, збиток) – алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків). Інформація щодо фінансового результату до оподаткування підприємств розрахована на підставі даних фінансової звітності в межах державного статистичного спостереження «Активи, власний капітал, зобов'язання та фінансові результати підприємств». Показники представлені по Україні в цілому, за видами економічної діяльності (на рівні секцій), за видами економічної діяльності промисловості (на рівні секцій та окремих розділів) відповідно до Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010 (КВЕД-2010).

За видом економічної діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство» дані наведено без урахування результатів діяльності підприємств, які займаються рослинництвом, тваринництвом і змішаним сільським господарством. Інформація по підприємствах зазначених видів економічної діяльності враховується тільки в даних за рік. Порівняння даних за звітний період з аналогічним періодом минулого року здійснюється по зіставній сукупності великих і середніх підприємств.

Таблиця 3. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень-червень 2025 року

	Код за КВЕД-2010	Фінансовий результат до оподаткування		Прибуток до оподаткування		Збиток до оподаткування		Кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств	
		січень-червень 2025, млн грн	січень-червень 2024, млн грн	млн грн	у % до січня-червня 2024	млн грн	у % до січня-червня 2024	січень-червень 2025	січень-червень 2024
Усього		428828,0	491231,2	555697,9	89,7	126869,9	98,8	25,7	25,7
Сільське, лісове та рибне господарство	A	3737,9	2264,6	4193,4	171,6	455,5	253,9	53,1	32,4
Промисловість	B+C+D+E	129367,5	107380,8	203752,7	107,0	74385,2	89,6	27,7	28,4
Будівництво	F	3014,2	718,5	4044,1	89,3	1029,9	27,0	20,9	27,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	68744,0	55441,9	87208,5	121,1	18464,5	111,4	17,7	17,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	7048,9	32768,3	25269,3	59,8	18220,4	192,1	40,7	40,9
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	1530,1	151,0	1633,5	141,6	103,4	10,3	25,7	61,5
Інформація та телекомунікації	J	19559,8	17021,3	21706,3	111,8	2146,5	89,7	18,6	20,3
Фінансова та страхова діяльність	K	167318,6	236756,2	167854,8	70,8	536,2	123,9	12,9	13,6
Операції з нерухомим майном	L	6379,6	2191,1	8563,8	128,5	2184,2	48,8	33,3	36,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	21052,7	30209,4	23707,8	76,3	2655,1	305,1	28,6	23,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	495,1	2015,2	1930,3	63,6	1435,2	141,0	34,4	32,1
Освіта	P	187,3	114,2	244,5	163,9	57,2	164,1	25,0	33,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	-849,6	2016,7	2129,4	60,4	2979,0	197,3	46,6	33,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	1190,4	2101,0	3408,0	60,1	2217,6	62,1	46,7	48,9
Надання інших видів послуг	S	51,5	81,0	51,5	63,6	-	-	-	-

Джерело: власна розробка автора

Найбільший фінансові результати у промисловості, тому розглянемо більш розгорнуто статистику промислового виробництва, щоб вибрати типи підприємств, потенційно придатних до розгляду в якості громадо-орієнтованих.

Таблиця 4. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності промисловості за січень-червень 2025 року

	Код за КВЕД-2010	Фінансовий результат до оподаткування		Прибуток до оподаткування		Збиток до оподаткування		Кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств	
		січень-червень 2025, млн грн	січень-червень 2024, млн грн	млн грн	у % до січня-червня 2024	млн грн	у % до січня-червня 2024	січень-червень 2025	січень-червень 2024
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Промисловість	В+C+D+E	129367,5	107380,8	203752,7	107,0	74385,2	89,6	27,7	28,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	В	2119,6	55750,6	28295,9	46,0	26176,3	454,1	41,9	38,3
Переробна промисловість	С	81863,2	54487,4	111321,7	120,3	29458,5	77,4	22,1	22,2
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	10–12	18111,2	25309,8	25459,9	73,4	7348,7	78,3	25,5	19,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13–15	1017,9	667,2	1415,8	123,3	397,9	82,7	20,3	12,9
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфія	16–18	2042,2	1869,9	4373,3	119,1	2331,1	129,3	17,5	15,5
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	1115,0	177,4	2129,3	229,0	1014,3	134,8	58,3	50,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	6579,7	-6412,1	8340,2	294,2	1760,5	19,0	18,8	27,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	4496,6	3613,6	5070,9	131,4	574,3	233,2	8,7	17,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	22, 23	4697,3	5388,7	8589,9	105,3	3892,6	140,7	23,4	23,9
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	24, 25	12798,3	5165,7	19074,3	138,7	6276,0	73,1	17,9	26,0
Машинобудування	26–30	30153,3	16376,1	33947,5	163,4	3794,2	86,3	23,2	25,3
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	26	4866,0	2730,7	4928,4	170,6	62,4	39,4	13,6	15,2
виробництво електричного устаткування	27	1052,6	1466,4	1480,7	82,0	428,1	126,0	18,2	30,6
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	28	8678,0	4506,8	10423,4	143,9	1745,4	63,7	32,3	31,8
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	29, 30	15556,7	7672,2	17115,0	193,8	1558,3	134,4	21,3	20,4

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	31–33	851,7	2331,1	2920,6	107,0	2068,9	519,0	17,3	24,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	46664,9	-790,3	63218,7	176,6	16553,8	45,2	47,4	48,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	-1280,2	-2066,9	916,4	167,1	2196,6	84,0	54,3	61,7

Джерело: власна розробка автора

Подальший аналіз тенденцій розвитку підприємств, які потенційно корисні саме для громади, потребує розгляду вже не глобально по країні, а на рівні об'єднаних територіальних громад, де показники розвитку дещо інакші.

Розвиток – це процес перманентних перетворень та змін наявного стану суб'єкту у досконаліший стан з вищими параметрами якісних характеристик, які виникають як накопичений результат зростання відповідних кількісних показників [8].

Теоретико-методологічною основою дослідження виступає концепція місцевого економічного розвитку (МЕР), формування якої зумовлено процесами глобалізації, що дедалі більше визначають траєкторії розвитку національних економік. Водночас в українському нормативно-правовому полі відсутнє чітке закріплення категорій «місцевий розвиток» та «місцевий економічний розвиток», натомість переважає використання поняття «регіональний розвиток». Така ситуація є наслідком історично сформованої централізованої моделі державного управління та обмеженої автономії територіальних громад у прийнятті управлінських рішень щодо власного розвитку.

У міжнародній практиці місцевий розвиток тісно пов'язаний із концепцією місцевого економічного розвитку, яка розглядається як складний, багатовимірний та динамічний процес функціонування локальних соціально-економічних систем. Його сутність полягає у забезпеченні сталого економічного зростання на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу території, що потребує застосування системного підходу та міждисциплінарної взаємодії. З огляду на це, різні групи стейкхолдерів – представники влади, бізнесу, науки та громадянського суспільства – інтерпретують зміст МЕР відповідно до власних функціональних інтересів і професійних підходів, що зумовлює множинність його визначень [3].

Узагальнюючи наукові підходи, місцевий економічний розвиток доцільно трактувати як інституціоналізований процес взаємодії органів публічної влади, бізнесу та громадянськості, спрямований на формування сприятливого середовища для економічної діяльності, створення робочих місць і підвищення якості життя населення [7].

Ключовими характеристиками місцевого економічного розвитку є:

- процесуальність і безперервність;
- партнерський характер взаємодії основних суб'єктів розвитку;
- орієнтація на мобілізацію локальних ресурсів і конкурентних переваг;
- домінування економічної складової як базису розвитку території;
- спрямованість на підвищення добробуту та якості життя населення.

Важливим інструментом реалізації місцевого економічного розвитку виступає стратегічне планування, яке розглядається як системний процес формування довгострокових цілей розвитку території та визначення механізмів їх досягнення. Воно передбачає комплексний аналіз зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу громади, ідентифікацію ключових проблем і можливостей, формування стратегічного бачення та обґрунтування альтернативних сценаріїв розвитку [4].

Суттєвою характеристикою стратегічного планування є його партисипативний характер, що забезпечує залучення широкого кола заінтересованих сторін до процесу прийняття рішень, узгодження інтересів та підвищення ефективності реалізації стратегічних пріоритетів розвитку території.

З огляду на те, що найбільш значущі фінансові результати в структурі національної економіки формуються у промисловому секторі, доцільним є більш детальний аналіз статистичних показників промислового виробництва з метою ідентифікації типів підприємств, які мають потенціал до трансформації у громадо-орієнтовані. Це дозволить обґрунтувати їх роль у забезпеченні сталого місцевого економічного розвитку та підвищенні соціально-економічної стійкості територіальних громад.

Треба зазначити, що великі підприємства у своїй більшості утворюють соціально-економічні системи, схожі на територіальні громади. Зазвичай мають власні обслуговуючі підрозділи, соціальні програми, благоустроєну територію. Деякі є містоутворюючими і тримають на балансі або є спонсорами шкіл,

спортивних закладів, медичних установ. Тому статус громадо-орієнтованих до них не може бути застосованим.

Підприємства добувної та хімічної галузі зазвичай не досить екологічно безпечні. Їх також не розглядаємо у якості корисних для громади.

Наступним критерієм вибору громадо-орієнтованого підприємства є потреби самої громади. Підприємство має надавати послуги або товари, які громада закуповує для власних потреб. Наприклад автосервіс надає послуги мешканцям громади і може надавати послуги з ремонту та обслуговування транспорту громади. Те ж саме стосується будівельних компаній. Але стоматологія чи салон краси надає послуги мешканцям громади, такі послуги є досить затребуваними, але громада їх не закуповує. Тому з аналізу тенденцій розвитку відкидаємо «Професійна, наукова та технічна діяльність», «Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування», «Освіта», «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги», «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», «Надання інших видів послуг», «Операції з нерухомим майном».

Таблиця 5. Фінансові результати до оподаткування підприємств, які можуть бути розглянутими в якості громадо-орієнтованих, за видами економічної діяльності за січень-червень 2025 року

	Код за КВЕД-2010	Фінансовий результат до оподаткування		Прибуток до оподаткування		Збиток до оподаткування	
		січень-червень 2025, млн грн	Січень-червень 2024, млн грн	млн грн	у % до січня-червня 2024	млн грн	у % до січня-червня 2024
Усього		401255,1	443898,7	487155,3	99,06	85900,2	92,4
Будівництво	F	3014,2	718,5	4044,1	89,3	1029,9	27,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	68744,0	55441,9	87208,5	121,1	18464,5	111,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	7048,9	32768,3	25269,3	59,8	18220,4	192,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	1530,1	151,0	1633,5	141,6	103,4	10,3
Інформація та телекомунікації	J	19559,8	17021,3	21706,3	111,8	2146,5	89,7
Фінансова та страхова діяльність	K	167318,6	236756,2	167854,8	70,8	536,2	123,9
Переробна промисловість	C	81863,2	54487,4	111321,7	120,3	29458,5	77,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	10–12	18111,2	25309,8	25459,9	73,4	7348,7	78,3
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13–15	1017,9	667,2	1415,8	123,3	397,9	82,7
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфія	16–18	2042,2	1869,9	4373,3	119,1	2331,1	129,3
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	26	4866,0	2730,7	4928,4	170,6	62,4	39,4
Виробництво електричного устаткування	27	1052,6	1466,4	1480,7	82,0	428,1	126,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	28	8678,0	4506,8	10423,4	143,9	1745,4	63,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	29, 30	15556,7	7672,2	17115,0	193,8	1558,3	134,4
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	31–33	851,7	2331,1	2920,6	107,0	2068,9	519,0

Джерело: власна розробка автора

Виключивши з аналізу показники підприємств державного сектору, доцільно відзначити, що у 2025 році більшість промислових підприємств продемонстрували зростання фінансових результатів порівняно з 2024 роком. Виняток становлять окремі види діяльності, зокрема виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, а також виробництво електричного устаткування, де зафіксовано зниження прибутковості.

Водночас у секторах позапромислової діяльності спостерігається негативна динаміка фінансових результатів. Найбільш суттєве скорочення прибутків характерне для таких видів економічної діяльності, як будівництво, транспорт і складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, професійна,

наукова та технічна діяльність, адміністративне та допоміжне обслуговування, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, а також сфера мистецтва, спорту, розваг і відпочинку. Зазначені тенденції свідчать про структурні дисбаланси у відновленні економіки та нерівномірність впливу кризових факторів на різні сектори.

Висновки

Обґрунтовано доцільність перенесення аналізу розвитку підприємств із макроекономічного рівня на рівень територіальних громад, що дозволяє більш точно ідентифікувати взаємозв'язок між діяльністю суб'єктів господарювання та потребами локальних соціально-економічних систем.

Доведено, що великі підприємства, які виконують містоутворюючу функцію та формують автономні соціально-економічні системи, не можуть бути віднесені до категорії громад-орієнтованих у класичному розумінні, оскільки їх взаємодія з територією має інший інституційний характер.

Обґрунтовано недоцільність включення до складу громад-орієнтованих підприємств суб'єктів господарювання екологічно небезпечних галузей (зокрема добувної та хімічної промисловості), що суперечить принципам сталого місцевого розвитку.

Визначено ключовий критерій ідентифікації громад-орієнтованих підприємств – їх здатність забезпечувати потреби територіальної громади через надання товарів і послуг, які можуть використовуватися або закуповуватися органами місцевого самоврядування для виконання функцій громади.

Встановлено, що до найбільш релевантних видів економічної діяльності громад-орієнтованих підприємств належать виробнича, будівельна, ремонтна та інфраструктурно орієнтована діяльність, що забезпечує безпосередній вплив на розвиток території.

Виявлено, що у 2025 році промисловий сектор демонструє відносну фінансову стійкість та позитивну динаміку розвитку, тоді як у більшості позапромислових видів економічної діяльності спостерігається зниження прибутковості, що свідчить про нерівномірність економічного відновлення.

Обґрунтовано, що розвиток громад-орієнтованих підприємств є важливим чинником підвищення соціально-економічної стійкості територіальних громад, зокрема в умовах кризових трансформацій та воєнного стану.

Доведено необхідність формування сприятливого інституційного середовища для розвитку громад-орієнтованого підприємництва, що передбачає удосконалення механізмів стратегічного планування, розширення інструментів підтримки бізнесу та активізацію партнерської взаємодії між основними стейкхолдерами.

Визначено перспективи подальших досліджень, які полягають у розробленні методичного інструментарію кількісної оцінки громад-орієнтованих підприємств та аналізі їх впливу на показники місцевого економічного розвитку.

Abstract

The article examines the theoretical and applied aspects of identifying and developing community-oriented enterprises within territorial communities. It substantiates the necessity of shifting the analytical focus from the macroeconomic level to the level of local communities, which enables a more precise identification of the relationship between business activities and the socio-economic needs of territories. The study demonstrates that large city-forming enterprises, which function as autonomous socio-economic systems, cannot be classified as community-oriented due to their distinct institutional interactions with local environments.

The research also argues for excluding enterprises from environmentally hazardous industries, such as extractive and chemical sectors, from the category of community-oriented businesses, as their activities contradict the principles of sustainable local development. A key criterion for identifying community-oriented enterprises is defined as their ability to meet the needs of territorial communities through the provision of goods and services that can be utilized or procured by local governments.

The study identifies the most relevant types of economic activities for such enterprises, including production, construction, repair, and infrastructure-oriented services, which have a direct impact on local development. The analysis of economic trends in 2025 reveals that the industrial sector demonstrates relative financial stability and positive dynamics, whereas most non-industrial sectors experience declining profitability, indicating uneven economic recovery.

The findings confirm that the development of community-oriented enterprises is a significant factor in strengthening the socio-economic resilience of territorial communities, especially under crisis conditions and wartime challenges. The article emphasizes the importance of creating a favorable institutional environment, including improving strategic planning mechanisms, expanding business support tools, and enhancing stakeholder cooperation. Future research directions include the development of methodological tools for quantitative assessment and further analysis of their impact on local economic development indicators.

Список літератури:

1. Бізнес-статистика: Підручник / К.Д. Семенова, К.І. Тарасова. К: ФОП Гуляєва В.М. 2018. 210 с.
2. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 (з правками). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
3. Перетятко Л.А. Тендції розвитку підприємств в Україні у світлі бізнес-демографії Журнал «Наукові інновації та передові технології» № 11(39) 2024.
4. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>.
5. Корнилюк Р. Тисяча українських компаній, які отримали найбільший дохід у 2022 році. 10 травня 2023 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/naybilshyy-dokhid-u-2022>.
6. Кузнецова І.О., Сокурєнко І.А. Стадії життєвого циклу малого підприємства: характеристика та специфіка прийняття управлінських рішень. Вісник соціально-економіч-них досліджень: зб. наук. праць / За ред.: М.І. Зверькова (гол. ред.) та ін. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 179-188.
7. Основні показники статистики демографії підприємств. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/r_so/arh_demogr_pidpr_23u.html.
8. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024 рік, 86 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>.
9. Державна податкова служба України. «Надходження до місцевих бюджетів»: URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/887613>.
10. Сайт Верховної Ради України URL: zakon.rada.gov.ua
11. Моделі місцевого економічного розвитку: успішні практики. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf>.
12. Планування розвитку територіальних громад URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>.
13. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/273/files/a41c0d22-af8e-4e5c-b072-e08dde12cdc8.pdf>.
14. Open Budget. "Local budget incomes". URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/155640000/local-incomes>.
15. Асоціація міст України. «Фінансова спроможність територіальних громад Одещини». URL: <https://www.auc.org.ua/uspinyh/finansova-spromozhnist-terytorialnyh-gromad-odeshchyny>.
16. Портал «Децентралізація в Україні». URL: <https://decentralization.ua>.

References:

1. Semenova, K.D., & Tarasova, K.I. (2018). Business statistics. FOP Huliaieva V.M. [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). Commercial Code of Ukraine No. 436-IV (as amended). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
3. Peretiatio, L.A. (2024). Trends in enterprise development in Ukraine in the context of business demography. Scientific Innovations and Advanced Technologies, 11(39). [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). Law of Ukraine "On protection of economic competition" No. 2210-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> [in Ukrainian].
5. Kornyluk, R. (2023, May 10). One thousand Ukrainian companies with the highest revenue in 2022. Retrieved from: <https://youcontrol.com.ua/data-research/naybilshyy-dokhid-u-2022> [in Ukrainian].
6. Kuznetsova, I.O., & Sokurenko, I.A. (2019). Stages of the life cycle of a small enterprise: Characteristics and specifics of managerial decision-making. Bulletin of Socio-Economic Research, 1(69), 179-188 [in Ukrainian].
7. State Statistics Service of Ukraine. (2021). Key indicators of enterprise demography statistics. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/r_so/arh_demogr_pidpr_23u.html [in Ukrainian].
8. United Nations Development Programme in Ukraine. (2024). Assessment of the impact of the war on micro, small and medium enterprises in Ukraine. Retrieved from: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> [in English].
9. State Tax Service of Ukraine. (n.d.). Local budget revenues. Retrieved from: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/887613> [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Association of Ukrainian Cities. (n.d.). Models of local economic development: Best practices. Retrieved from: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf> [in Ukrainian].

12. Association of Ukrainian Cities. (n.d.). Planning the development of territorial communities. Retrieved from: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf> [in Ukrainian].
13. Institute of Public Administration and Civil Service. (n.d.). Decentralization reform in Ukraine: Achievements and prospects. Retrieved from: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/273/files/a41c0d22-af8e-4e5c-b072-e08dde12cdc8.pdf> [in Ukrainian].
14. Open Budget. (n.d.). Local budget incomes. Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1556400000/local-incomes> [in English].
15. Association of Ukrainian Cities. (n.d.). Financial capacity of territorial communities of Odesa region. Retrieved from: <https://www.auc.org.ua/uspihy/finansova-spromozhnist-terytorialnyh-gromad-odeshc-hyny> [in Ukrainian].
16. Decentralization in Ukraine portal. (n.d.). Retrieved from: <https://decentralization.ua> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Савченко В.О. Основні тенденції розвитку громадо-орієнтованих підприємств / В.О. Савченко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2026. – № 1 (35). – С. 82-91. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/ejopu/2026/No1/82.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2026.9. DOI: 10.5281/zenodo.19646040.

Reference a Journal Article:

Savchenko V. O. Main Trends in The Development of Community-Oriented Enterprises / V. O. Savchenko // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2026. – № 1 (35). – P. 82-91. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/ejopu/2026/No1/82.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2026.9. DOI: 10.5281/zenodo.19646040.

